

Сачко О.В.

*доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

Правова регламентація контрольної поставки та контрольної закупки як ефективних методів безпосереднього виявлення злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотиків

Постановка проблеми. Необхідність здійснення контрольної поставки щодо боротьби з обігом наркотичних засобів визнає світова громада. Так у типовій Настанові з проблем підготовки працівників антинаркотичних підрозділів вказано, що «контрольовані поставки є ефективним методом забезпечення виконання законів про наркотики, що дозволяє особам правоохоронних органів різних країн виявляти членів міжнародних організацій, які здійснюють поставки наркотичних засобів і психотропних речовин скрізь національні кордони» [10]. Цей метод потребує тісного співробітництва правоохоронних органів, а також ретельного планування і точного виконання [5].

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється тим, що в юридичному сенсі діяльність щодо безпосереднього виявлення злочину за допомогою методів контрольної закупки та контрольної поставки недостатньо чітко законодавчо врегульована, що додає певних проблем правозастосовної практики.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основним міжнародним правовим актом, який регламентує порядок проведення контрольної поставки, є Конвенція ООН «Про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів й психотропних речо-

вин» 1988 р., ратифікованою Верховною Радою СРСР 9 жовтня 1990 р. [1, с. 842].

В межах країн СНД здійснення допомоги по кримінальним справам як між судово-слідчими, так й між оперативними та слідчими органами в розкритті й розслідуванні конкретних злочинів перш за все здійснюється на підставі Конвенції про правову допомогу та правових відносинах по цивільним, сімейним й кримінальним справам (далі Конвенція), підписана у Мінську 22 січня 1993 р. До теперішнього часу вона ратифікована та вступила в силу в Республіці Вірменія, Республіці Білорусь, Республіці Казахстан, Російській Федерації, Таджикистані, Туркменістані, Республіці Узбекистан та Україні.

Главами країн СНД 28 березня 1997 р. підписаний Протокол про доповнення Конвенції, згідно з яким правоохоронні органи країн – учасниць Конвенції отримують можливість вступати в контакт один з одним тільки через свої центральні органи, а також через територіальні та інші органи [9, С.14-26].

Важливість та необхідність проведення контрольної поставки не оминає й вітчизняне законодавство, так ст. 101 Митного кодексу України зазначає, «З метою припинення міжнародного незаконного обігу наркотичних речовин і виявлення осіб, які беруть участь у такому обігу, митні органи України в кожному окремому випадку за домовленістю з митними та іншими відповідними органами іноземних держав або на основі міжнародних договорів України використовують метод «контрольної поставки» тобто допустимість під своїм контролем увезення в Україну, вивезення з України або транзит через її територію наркотичних засобів та психотропних речовин, включених у незаконний обіг» [7, С.43].

Окрім митного кодексу в Україні питання контрольної поставки розглядається та регламентується й іншими нормативно-правовими актами: Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів й зловживання ними» від 15.02.1995 р. (ст.4 Розділ 2); Постановою Кабінету міністрів України та Національного банку від 28 серпня 2001 р. № 1124 «Про рекомендації Групі по

розробці фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей (FATE)» (рекомендації № 36); Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 р.; Інструкцією «Про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин й прекурсорів» від 31.08.1995 р. [9, С.14-26].

З набуттям чинності, 19 листопада 2012 року нового КПК України кримінально-процесуальне законодавство отримало окрему слідчу дію, ст. 271 Контроль за вчиненням злочину, яка проводиться в таких формах як: контрольна поставка; контрольна та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Вивчення й аналіз спеціальної літератури, нормативно – правових актів свідчить про різні підходи до визначення сутності та поняття контрольної поставки.

Так, наприклад, В.І. Михайлов визначає контрольну поставку як здійснювану за наявності вказаних у законі підстав та з дотриманням встановлених процедур переміщення під контролем правоохоронних органів, наділених правом здійснювати оперативно – розшукову діяльність, товарів й предметів з метою виявлення й припинення злочинів та осіб, причетних до їх скоєння [6, С. 9].

Зобов В.Е. контрольну поставку розглядає як систему погоджених між собою оперативно – розшукових заходів та інших дій митних й інших компетентних органів декількох країн для попередження міжнародного обігу предметів, ввезення, вивезення чи транзит яких заборонений міжнародним або національним правом країн що беруть участь у операції, виявленні осіб, що мають відношення до даного обігу [2, С.325-330].

Ялбуганова А.А. та Шахматьєва А.А. зазначають що метод контрольної поставки, передбачений у митному кодексі, використовується у якості оперативно – розшукового заходу, що дозволяє виявляти та затримувати осіб, що скоїли протиправні дії [3].

З даною позицією не погоджується В.М. Шевчук, який стверджує що даний підхід передбачає вузьке трактування поняття сут-

ності контрольної поставки, значно обмежує її можливості у виявленні та розслідуванні контрабанди наркотиків. У практичній діяльності правоохоронних органів контрольна поставка здійснюється, як правило, у межах тактичної операції інше кажучи у сукупності оперативно – розшукових, організаційних заходів та слідчих дій, спрямованих на досягнення єдиної мети [9, С.14-26].

Разом з тим В.М. Шевчук дає власне визначення контрольної поставки наркотичних засобів під якою слід розглядати тактичну операцію, яка представляє собою комплекс слідчих дій, оперативно – розшукових заходів, у процесі яких наркотичні засоби, виявлені оперативним шляхом, допускаються до транспортування з однієї місцевості в іншу для виявлення кінцевого пункту призначення, місця відправлення, його організатора й вантажоотримувача, а також всіх інших осіб, що причетні до незаконного транспортування даного товару [9, С.14-26].

На наш погляд, **контрольована поставка і контрольована закупка** є пізнавально-засвідчувальними діями, які супроводжуються застосуванням оперативно – розшукових заходів і здійснюються слідчими чи співробітниками оперативних підрозділів МВС або СБУ України у взаємодії з іншими правоохоронними органами з метою безпосереднього виявлення, попередження, запобігання, припинення чи повного розкриття злочину і встановлення обставин події злочину, отримання необхідних відомостей і забезпечення умов для затримання підозрюваного якщо іншими засобами досягти цього неможливо, і проваджуються шляхом безпосереднього спостереження за певними подіями, фактами або діями окремих осіб, спостереження за вантажними перевезеннями (на залізничному, морському, річковому, автомобільному, авіаційному транспорті); спостереження за поштовими відправленнями (листи, бандеролі, посилки), а також за багажем й вантажем, що переміщуються в супроводі кур'єрів або під виглядом інших предметів та товарів та здійснення при цьому технічного документування і документальної фіксації доказової інформації та інших фактичних даних, що можуть мати значення для справи. [8, С.64-65].

1. *Ведомости СССР*. – 1990. – № 42. – Ст.842.
2. *Зобов В.Е. Контролируемые поставки // Таможенное право: Учебник / Под. Ред. Б.Н. Габричидзе. – М.: БЕК, 1995. – С. 338-342; Контролируемые поставки // Российское таможенное право: Учебник / Под. Ред. Б.Н. Габричидзе. – М., НОРМА – ИНФА – М., 1997. – С.325-330.*
3. *Коментарій к Таможенному кодексу РФ. – 1999. – С.166.*
4. *Костенко К.Г. Контрольна поставка – ефективний метод боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин / Костенко К.Г. // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2003. – Спеціальний випуск №1 (13). – С. 277-282.*
5. *Методические указания по проведению контролируемых поставок. – М., 2000*
6. *Михайлов В.И. Контрбандная поставка как оперативно – розыскная операция. Учебно – практическое пособие. / В.И. Михайлов – М., 1998. – С.9.*
7. *Митний кодекс України / Кодекси України. – К., 1997. - №6 С. 43.*
8. *Безпосереднє виявлення та дослідча перевірка фактів незаконного обігу наркотичних засобів / О.В. Сачко; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.М. Тертишника. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; «Середняк Т.К.», 2012. – 176 с.*
9. *Шевчук В.М. Формирование и использование тактической операции «Контрольная поставка» при расследовании контрабанды наркотиков / В.М. Шевчук // Митна справ. Науково – аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньої діяльності. – 2003. – липень-серпень № 4 – С. 14 – 26.*
10. *Drug Infocement handbook – U.S. Departament of Justice Drug Infocement Administration – 2000.*